De peervormige lijsterbes:
Diversifiëren op warme en droge standplaatsen

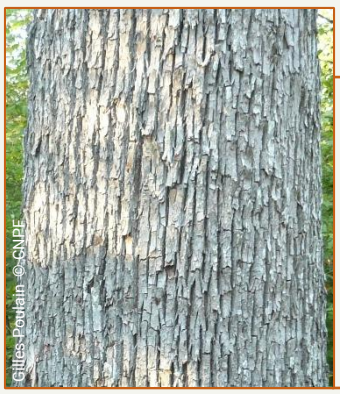
Fiche bijgewerkt op 30 juni 2026

Soortkenmerken

De peervormige lijsterbes (Sorbus/Cormus domestica) is een voornamelijk mediterrane en Centraal-Europese loofboom die zeer oud kan worden, tot 500 jaar. In Frankrijk komt de soort verspreid voor in de zuidelijke helft van het land, maar in het Noorden is ze zeldzamer. In België komt de soort enkel voor in arboreta en enkele parken. Ondanks de gevoeligheid voor vruchtboomkanker is de peervormige lijsterbes, omwille van de klimaatverandering, een interessante boomsoort om bossen op warme en droge standplaatsen te diversifiëren.

Beschrijving

→ Hij vormt een rechte stam en een ronde, dichte kroon bij vrije ontwikkeling. In bosverband is de kroon vaak smaller en ijler. De boom kan een hoogte van 20 meter bereiken, uitzonderlijk 30 meter.

→ Schors met kleine, dikke, rechthoekige schubben. Op jonge leeftijd is de schors donkergrijs tot zwartachtig; met de jaren wordt ze lichter.

→ Grote eindknoppen, kaal en kleverig, groen tot roodbruin van kleur en niet tegen de twijg aangedrukt.

→ Afwisselend geplaatste samengestelde bladeren met 11 tot 21 langwerpige deelblaadjes. De bovenste twee derde van de bladrand is gezaagd.

→ Peervormige vruchten, geelgroen tot roodbruin, 2 tot 4 cm groot. Ze rijpen van half augustus tot half oktober.

→ Witte bloemen met vijf kroonbladeren, gegroepeerd in schermvormige trossen. Bloei in april en mei.

De vruchten worden beurs gegeten en werden vroeger veel gebruikt in de menselijke voeding. Ze zijn ook geliefd bij talrijke zoogdieren en vogels.

Interreg
Cofinancé par l'Union Européenne
Medegefinancierd door de Europese Unie
France - Wallonie - Vlaanderen
Micro-projet I Microproject
Sorbus to the rescue

RÉPUBLIQUE FRANÇAISE
Liberté
Égalité
Fraternité
CNPF Hauts-de-France Normandie
BOS+

Ecologische voorkeuren

De peervormige lijsterbes groeit het best op **voedselrijke**, **warme** en **goed gedraineerde standplaatsen**, waar hij zijn volledige groeipotentieel kan ontwikkelen. Het is een boomsoort met een **grote lichtbehoefte,** al verdragen jonge bomen lichte beschaduwing. De soort vertoont bovendien een interessante **ecologische robuustheid** en **aanpassingsvermogen** :

→Hij kan groeien op bodems die variëren van **kalkrijk** tot **matig zuur**.

→Hoewel **hij de voorkeur geeft aan diepe bodems**, kan hij zich ook handhaven op ondiepere bodems.

→Hij verdraagt **verschillende bodemtexturen**, ook relatief zware bodems, op voorwaarde dat deze niet langdurig met water verzadigd zijn.

→Wat de waterbeschikbaarheid betreft, is de soort relatief weinig veeleisend: een **jaarlijkse neerslag van ongeveer 600 mm**, gelijkmatig verdeeld, volstaat voor een regelmatige groei. Slechts **500 mm** neerslag per jaar op **leem-** of **kleibodems** volstaat ook nog, omdat de beschikbare watervoorraad daar groter is en zijn droogtetolerantie toeneemt bij een hoge bodemvruchtbaarheid.

Daartegenover:

→**Zeer zandige** of **sterk doorlatende bodems zijn ongunstig.**

→De peervormige lijsterbes **verdraagt geen permanente waterverzadiging** en is ook matig gevoelig voor tijdelijke wateroverlast.

Verdelingsdiagram van de soort volgens vocht- en trofische gradiënten, aangepast uit *La flore forestière française*, deel 1. Dumé et al., 2018

→ Hoewel hij niet strikt warmteminnend is, **vermijdt** hij **noordhellingen**, **de laagste delen van valleien** en **de hoogste delen van wind geëxposeerde hellingen**, waar lagere temperaturen, een te hoge luchtvochtigheid en/of een verhoogd risico op waterverzadiging beperkende factoren vormen.

In de bossuccessie wordt de peervormige lijsterbes beschouwd als een nomadische postpionier. Hij vestigt zich vaak na de eerste kolonisatiefasen en handhaaft zich dankzij zijn vegetatieve voortplantingsvermogen. De soort vormt wortelopslag en loopt gemakkelijk opnieuw uit vanuit de stronk.

Belagers

Enkele weinig schadelijke aantasters…

De peervormige lijsterbes wordt algemeen beschouwd als een vrij robuuste boomsoort die weinig gevoelig is voor ernstige aantastingen.

Maar hij kent enkele natuurlijke belagers die ziekten kunnen veroorzaken, zoals **bladroest**, **honingzwam**, de **grijze lijsterbesbladluis**, **bacterievuur** en **anthracnose**, maar hun impact blijft beperkt.

Ook aantastingen door de **gestippelde houtvlinder** (Zeuzera pyrina) komen vrij vaak voor en kunnen schadelijk zijn voor jonge bomen.

… In tegenstelling tot vruchtboomkanker

Vruchtboomkanker is een aandoening veroorzaakt door een schimmel, **Neonectria ditissima**, die **onomkeerbare vervormingen van het hout** veroorzaakt. De symptomen zijn necrosen, gomuitvloeiing op de stam en het verdrogen van de bladeren. Een vochtig klimaat maakt de boomsoort gevoeliger, daarom is de impact groter in Noord-Frankrijk en België.

CRPF Hauts-de-France

Gevoeligheid voor wildschade

De peervormige lijsterbes is geliefd bij hertachtigen en is gevoelig voor vraatschade door woelmuizen. Jonge aanplant heeft tijdens de eerste jaren bescherming nodig.

Sterktes van de peervormige lijsterbes in een veranderend klimaat

De ClimEssence Caravane-score maakt het mogelijk om de sterke en zwakke punten van een boomsoort ten opzichte van de klimaatverandering snel te beoordelen. De score loopt van A (uitstekend) tot D (matig).

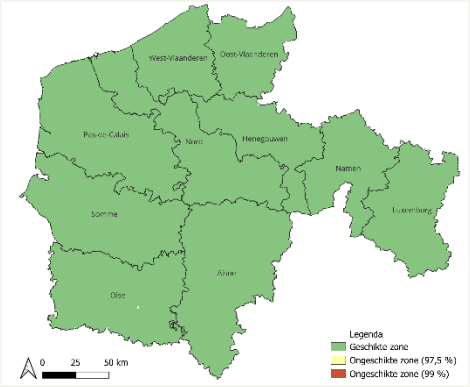
Bestand tegen warmte en droogte, maar niet alleen dat

De sterktes van peervormige lijsterbes:

- Zijn **aanpassing aan droge klimaten**: **score A,** vooral op leem- of kleibodems. Het wortelstelsel haalt water dieper uit de bodem zonder die aan de oppervlakte uit te drogen.
- Zijn **weerstand tegen ernstige droogte**: **score A als jonge boom,** ook al vertraagt de groei **en B als volwassen boom,** nog beter op basische bodems.
- Zijn **weerstand tegen hittegolven**: score **A,** zonder productiviteitsverlies.

Volgens de ClimEssence-kaarten blijft de soort, zelfs in het scenario van +6,5 °C tegen 2100 en het optimistische subscenario (kaart hiernaast), geschikt voor het grondgebied.

Lokaal kan hij echter ongeschikt zijn omwille van de standplaatsomstandigheden.

Bovendien verdraagt de soort ook strenge vorst: **score B** (tot –25 °C).

Andere voordelen:

- Zijn **weerstand tegen wind**: **score A** (krachtig, diep en uitgebreid wortelstelsel)
- Zijn **weerstand en/of veerkracht tegenover bosbranden: score A** (postpionier die een afgebrand terrein opnieuw kan koloniseren dankzij uitlopers vanuit de stronk of wortelopslag)

Vorst: blijvende waakzaamheid

Hoewel de gevoeligheid voor **vroege en late vorst** gunstig wordt beoordeeld (B), blijven jonge bomen in onze regio **gevoelig tijdens de vestigingsfase**.

Aanbevolen bosbouwkundige maatregelen

Eerst een snelle, daarna een tragere groei

De jeugdgroei van de peervormige lijsterbes is krachtig. Op het regionale proefnetwerk van het CNPF varieert de hoogtegroei tussen 30 en 90 cm per jaar. Op een goede standplaats wordt een takvrije stam van 4 tot 6 m bereikt rond een leeftijd van 12 jaar. Op latere leeftijd vertraagt de groei: op 100 jaar halen de bomen een diameter van 50 cm.

Kies een goede standplaats en geef voldoende groeiruimte

Deze boomsoort heeft een grote lichtbehoefte en is weinig concurrentiekrachtig.

Bij de aanplant geniet een locatie aan een **bosrand** of **langs een bosweg** de voorkeur. Centraal in bestanden moet hij minstens **groepsgewijs** aangeplant worden.

Tijdens de groeifase moeten **regelmatige dunningen** worden uitgevoerd om voldoende groeiruimte te creëren. **Vermijd overschaduwing, ook zijdelings want dat leidt snel tot uitval.**

Een noodzakelijke vorming

Bij vrijstand is de **stam** van de peervormige lijsterbes is **van nature kort**, met talrijke krachtige **lage takken**. Er wordt gestreefd naar een **takvrije stam van 4 tot 6 m.** Een **dicht plantverband** (1100 planten/ha) **beperkt deels de nood aan snoei**, maar deze ingrepen blijven noodzakelijk. Bovendien zijn de plantkosten hoog en verhoogt een dichte aanplant het risico op laattijdige dunning. **Daarom geniet een ruimer plantverband in menging met andere begeleidende boomsoorten de voorkeur. Denk ook hier aan tijdige vrijstelling.**

Bovendien blijkt de peervormige lijsterbes in onze regio tijdens de **eerste jaren gevoelig** voor **vorstschade** aan de **eindknop**. **Dit kan de vorming van jonge bomen aantasten en vereist een snelle ingreep om de vervormde hoofdas te herstellen.**

Aangepaste praktijk bij vruchtboomkanker

Vanwege de gevoeligheid voor **vruchtboomkanker** is **waakzaamheid** geboden tijdens beheerwerken, zodat aangetaste bomen snel kunnen **worden opgespoord**, **geveld** en **verwijderd uit het bestand**. Om verdere verspreiding te voorkomen, moeten de gebruikte **werktuigen tussen elke boom systematisch** worden **ontsmet**.

Verwerking en toepassingen

Het hout van de peervormige lijsterbes wordt gewaardeerd **om zijn homogene**, **zeer fijne nerf en zijn hardheid** (het behoort tot de zwaarste houtsoorten, met een dichtheid tussen 0,8 en 0,95). Het is bestand tegen schokken en statische belasting. Het is gemakkelijk te bewerken en krijgt na afwerking een mooie, slijtvaste glans. Dankzij deze eigenschappen werd het vroeger gebruikt voor machineonderdelen (bv. tandwielen), vóór de opkomst van staal.

Romain Provost © CNPF

Het spinthout is breed en geelrood van kleur, terwijl het kernhout roodbruin tot bruinpaars is.

Mogelijke houtgebreken zijn het ontstaan van donkere mergvlekken in ouder hout waarvan de vaten met de lucht in contact komen. Ook torsie van de stam komt voor, wat de economische waarde sterk vermindert.

Het hout wordt in **beperkte hoeveelheden verhandeld** voor toepassingen zoals geweerkolven, messenheften, muziekinstrumenten, inlegwerk, teken- en meetinstrumenten en gereedschap voor schrijnwerkerij en meubelmakerij.

Het is bovendien uitstekend brandhout en levert houtskool van zeer hoge kwaliteit.

Gilles Poulain © CNPF

De peervormige lijsterbes is een boomsoort waarvan de robuustheid talrijke voordelen biedt ten aanzien van de klimaatverandering, met name wat betreft droogtestress en hitte. Er moeten wel enkele voorzorgsmaatregelen worden genomen, met name wat betreft de standplaats en de opvolging van vruchtboomkanker, maar deze boomsoort kan een belangrijke troef vormen voor de diversificatie van een bosbestand.

Literatuurlijst

DUME G., GAUBERVILLE C. et al. (2018) *Flore forestière française tome 1 : plaines et collines. Guide écologique illustré. 2ème édition*. Institut pour le développement forestier, pp. 656-657

GONIN P. (coord.), LARRIEU L., COELLO J., MARTY M., LESTRADE M., BECQUEY J., CLAESSENS H. (2013) *Autécologie des feuillus précieux*. CNPF-IDF

Paris : Institut pour le Développement Forestier, 2013, 64 p.GONIN P., SCOTTI C. et al. (2023) *Sorbus domestica L. Cormier, Sorbier domestique, Service tree*. INRAE

SCARAVETTI T. (2020) *Le Cormier : un arbre à redécouvrir, trésor de notre patrimoine*. CNPF-IDF

SCHMUCKER J., UHL E. et al. (2023) *Growth and drought reaction of European hornbeam, European white elm, field maple and wild service tree* _ Trees Volume 37, pp. 1515-1536.

https://climessences.fr/sorbus-domestica-l-sorbier-domestique#section-11